

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

кафедра джерелознавства, історіографії та
спеціальних історичних дисциплін

МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
практичних занять з дисципліни
МІФОЛОГІЯ І ФОЛЬКЛОР ЯК ІСТОРИЧНЕ ДЖЕРЕЛО

Освітньо-кваліфікаційний рівень
Галузь знань
Спеціальність
Освітня програма
Статус курсу

Магістр
03 Гуманітарні науки
032 Історія та археологія
Історія
за вибором

Програма з курсу «Міфологія і фольклор як історичне джерело» розрахована для підготовки магістрантів II курсу історичного факультету спеціальності 032 Історія та археологія, освітньої програми – «Історія». Даний курс є необхідною складовою частиною вивчення теорії міфології і фольклору України. Він дає можливість використовувати здобуті знання за фахом, аналізувати фольклорні джерела, проводити наукові дослідження студентів у зв'язку із розвитком в ході курсу етнографічного дослідження. Курс складається з 3-х навчальних модулів: I. Фольклор і фольклористика. II. Українська народна усна словесність. III. Український фольклор ХХ ст.

МЕТА КУРСУ. Метою є сформувати у магістрантів знання про особливості міфології і фольклору як історичного; надати комплексні теоретичні уявлення про сучасну методику опрацювання міфології та фольклору як історичних джерел; надати знання про етапи розвитку та сучасний стан міфології та фольклору; сформувати навички пошуку та залучення міфології та фольклору як історичних джерел до власних наукових досліджень.

Основні ЗАВДАННЯ вивчення дисципліни «Міфологія та фольклор як історичне джерело». Висвітити основні напрями дослідження міфології та фольклору; прослідкувати еволюцію даних видів джерел та напрямів досліджень; розглянути і проаналізувати доробок окремих сучасних дослідників міфології та фольклору.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**

- основні напрями досліджень міфології та фольклору;
- науковий доробок дослідників міфології та фольклору;
- сучасний міський фольклор та постфольклор;

вміти:

- використовувати джерелознавчі методи під час роботи з міфологією та фольклором;
- аналізувати студії конкретних дослідників міфології та фольклору;
- визначати місце кожного виду української народної усної словесності в історії України;
- визначати особливості утворення сучасного фольклору та постфольклору.

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

Заняття 1. Періодизація українського фольклору

1. Розвиток фольклору на українських землях у дохристиянську (міфологічну) епоху.

- Палеоліт;
- Мезоліт;
- Протонеоліт;
- Неоліт;

- Бронзовий вік;
  - Праслов'янська доба.
2. Історична епоха в розвитку українського фольклору.
    - Доба Русі-України (XII – XIV ст.).
    - Козацька доба (XV – XVIII ст.).
    - Бездержавний період (XVIII – XIX ст.).
    - Новітній період (XX ст. – сьогодні).

Заняття 2. Епічні та ліричні пісні

1. Епічні пісні. Епос.
2. Думи.
3. Історичні пісні:
  - про найдавніші часи;
  - про козацько-польські війни XVII ст.;
  - про колонізацію України московським царатом;
  - про гайдамаччину.
4. Балади:
  - міфологічні;
  - сімейно-побутові;
  - історичні;
  - соціально-побутові.
5. Ліричні пісні.
6. Соціально-побутові:
  - козацькі;
  - чумацькі;
  - бурлацькі.
7. Родинно-побутова лірика:
  - пісні про родинне життя;
  - пісні про кохання;
  - жартівливі пісні.

Заняття 3. Дитячий фольклор

1. Класифікація дитячих творів.
2. Колискові пісні.
3. Дитячі ігри.

Заняття 4. Народна творчість підрадянської України

1. Радянський псевдофольклор.
2. Український фольклор про голодомор.

Заняття 5. Сучасний міський фольклор та постфольклор

1. Міський фольклор, його види.
2. Фольклор соціальних груп.
3. Поява сучасного міського фольклору.
4. Постфольклор і особливості його побутування.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Гарасим Я.І. Нариси до історії української фольклористики : навчальний посібник реком. МОН України. Київ : Знання, 2009. 301 с.
2. Гнатюк В. Нарис української міфології. Львів : Ін-т народознавства НАН України, 2000. 263 с.
3. Гнатюк В. Нарис української міфології. Львів : Ін-т народознавства НАН України, 2000. 263 с.
4. Давидюк В.Ф. Первісна міфологія українського народу. Луцьк, 2005. 310 с.
5. Дарморіз О. Міфологія : навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2010. 248 с.
6. Плачинда С. П. Словник давньоукраїнської міфології. Київ : Укр. письменник, 1993. 63 с.
7. Полякова Г.О. Фольклор та давня українська література : навчально-методичний посібник для студентів I курсу факультету журналістики. Просвіта, 2010. URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/metodychky/2010/10/davnia_ukr_lit.pdf. (дата звернення: 05.08.2020).
8. Руснак І.Є. Український фольклор : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. рек. МОН України. Київ : Академія, 2010. 304 с.
9. Яремчук О.В. Актуалізація етнокультурного міфотворчого потенціалу студентів-гуманітаріїв : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. навч. закл. рек. МОН України. Одеса : Астропринт, 2011. 260 с.

Додаткова:

10. Бондарук О. Слов'янська міфологія. Загадки прадавніх вірувань слов'янських народів. *Міфи народів світу*. Львів: Просвіта, 1997. С. 265-326.
11. Войтович В. Українська міфологія : Енциклопедія. Київ : Либідь, 2002. С. 234-237.
12. Герус-Тарнавецька І. Образ жінки в українському канадському фольклорі. *Український історик*. 1991. № 1-2. С. 39-70.
13. Григорієв Н. Українська національна вдача. Вінніпег: Українська видавнича спілка в Канаді, 1941. 60 с. URL: <https://diasporiana.org.ua/ideologiya/13993-grigoriyiv-n-ukrayinska-natsionalna-vdacha/> (дата звернення: 05.08.2020).
14. Давидюк В. Первісна міфологія українського фольклору. Луцьк : Волинська книга, 2007. 320 с.
15. Дей О. Принципи жанрової класифікації пісень. *Народна творчість та етнографія*. 1966. № 2. С. 3-16.
16. Знойно О.П. Міфи Київської землі та події стародавні. Київ, 1989. 304 с.
17. Іваннікова Л. Фольклористика Півдня України: сторінки історії : монографія. Запоріжжя, 2008. 291 с.

18. Карпенко С.Д. Міфологічні мотиви в українських народних казках про тварин : монографія. Біла Церква, 2008. 170 с.
19. Кирчів Р. Із фольклорних регіонів України : нариси й статті. Львів : Інститут народознавства НАН України, 2002. 349 с.
20. Коломийки в записях І. Франка / Передм. О.І. Дея. Київ, 1970. 133 с.
21. Костомаров М.І. Слов'янська міфологія / Упоряд., приміт. І. П. Бетко, А. М. Полотай; вступна ст. М. Т. Яценка. Київ : Либідь, 1994. 384 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Kushynova/0033189.djvu> (дата звернення: 05.08.2020).
22. Кульчицький О. Світовідчуття українця. *Українська душа*. Київ : Фенікс. 1992. С.48–65.
23. Курочкін О. В. Новорічні свята українців. Традиції і сучасність. Київ : Наукова думка, 1978. 191 с.
24. Новикова М. Прасвіт українських замовлянь. *Українські замовляння / Упор. М.Н. Москаленко*. Київ : Дніпро, 1993. С 7-29.
25. Плачинда С. Словник давньоукраїнської міфології. Київ : Український письменник, 1993. 62 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Nosik/0013273.djvu> (дата звернення: 05.08.2020).
26. Попов П. Костомаров як фольклорист і етнограф. Київ : Наукова думка, 1968. 113 с. URL: <http://ebooks.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Kravchenko/1semestr/zanyatie14/4o.pdf> (дата звернення: 05.08.2020).
27. Смоляк О. Український дитячий фольклор. Тернопіль, 1998. 80 с.
28. Українці: Народні вірування, повір'я, демонологія. 2-ге вид. Київ : Либідь, 1992. 637 с.
29. Цимбалістий Б. Родина і душа народу. *Українська душа*. Київ : МП «Фенікс», 1992. С. 66-96.
30. Чибор І. Слов'янська міфологія в українській фразеології : монографія. Київ : Видавець Олег Філюк, 2016. 352 с.
31. Шумада Н. С. Поетична творчість українського народу. *Закувала зозуленька: Антологія української народної творчості*. Київ, 1989. С 5-18.